

lizma, dok *Mihajlo Pantić* naslovljava svoj ogled *PAVAO PAVLIČIĆ: PARADIGMA SEDAM-DESETIH — OD FANTASTIKE KA TRIVIJALIZACIJI* (recimo da se mogu pronaći neke bliskosti između ovog Pantićevog priloga i napisa Davora Beganovića »Između fantastike i proze detekcije. Skica za žanrovsku tipologiju proza Pavla Pavličića«, Republika, 5-6/1986) a koji je već prisutan i u njegovoj knjizi »Aleksandrijski sindrom« (1987) i objelodanjuje kako već u prvim trima Pavličićevim knjigama možemo nazrijeti zametak kasnijeg njegovog, lakočitljivog, usmjerenja. »Lada od vode«, »Vilinski vatrogasci« i »Dobri duh Zagreba«, kojim promjena obrasca i počinje, dovoljno su indikativni da mogu potaknuti pronicljiva istraživača da u njima vidi neke smjernice koje se mogu generalizovati i na cijelu generaciju pripovijedača što je svoje prve prozne knjige otisnula 1972. godine.

Na kraju ubilježimo još i rad priređivača ovog zbornika *IMA LI TRIVIJALNA KNJIZEVNOST POTOMKE?*, Svetlane Slapšak. Naslov prilično poticajan, ako se zna kroz koje je sve nedaće trivijala prolazila i istovremeno im se opirala da bi se uvijek iznova regenerirala. Autorica demonstrira kako je područje u kome se može pokazati produktivnost trivijalne književnosti jezik, ili, preciznije rečeno, interferentni prostor između književnog i govornog jezika, da bi to odmah i oprimirala na nekim starijim napisima.

Već smo se mnogo puta uvjerali da su prilozi Zdenka Škrebja istinski temelj na kome se nadograđivala ova, nadasve provokativna, oblast. Ne čudi nas stoga što se kod većine autora može zamijetiti direktno nadovezivanje na neke njegove polazne postavke, koje su se onda individualnim promišljanjem obogaćivale. Treba istaći, međutim, i oslanjanje na stavove još jednog znalca čije su studije ne manje značajne za osvjetljavanje trivijale. Riječ je, daka-

ko, o Viktoru Zmegaču i tezama iznesenim u »Kategorijama kritičkog pristupa trivijalnoj književnosti«, što potkrepljuju samu potrebu njenog izučavanja. Opisno, sistematizirane su na slijedeći način:

1. Zbog ogoljenosti pripovijednog postupka možemo veoma lako uočiti principe narativne kombinatorike;

2. Da li je nešto estetski vrijedno bolje ćemo procijeniti ukoliko promatramo i sa negativnog pola;

3. Moguće je detaljnije razraditi fenomen recepcije književnih djela.¹⁵

Autori kao A. Matić i V. Biti vežu se neposredno uz prvi argument i pismovno ga ističu, dok će npr. N. Vučković apelirati na argument pod brojem dva i time opravdavati značaj posebna objavljenja tom, za neke bezvrijednom, literaturom.

Završimo ovaj prikaz ponovo se pozivajući na Zmegačeve riječi: »Književna se kritika donedavna gotovo bez iznimke držala načela estetske ekskluzivnosti: njezino je područje djelovanja bilo nalik na njegovan rezervat, brižljivo omeđen i strogo čuvan od prodora književne građe koja je iz ovih ili onih razloga ostajala izvan sankcioniranog kruga.«¹⁶ Uvjerena smo da je poslje Zmegačevih »Kategorija«, Škrobvih napisa, a posebice nakon pojave ovog ukoričenog izdanja, posvećenog u svojoj ukupnosti onome što se kao znanstveni problem, kao što se iz citiranog da vidjeti, i predugo izbjegavalo, nemoguće i dalje infantilno zatvarati oči pred nepobitnom stvarnošću, ponašati se elitistički i nekritički nizati negativne, pejorativne naznake uz trivijalno. Krajnji je trenutak da uz ostale segmente književne teorije smjestimo i segment koji nedostaje. Slikovito: »otvorena vrata«, kako ih je nazvao Solar, potrebno je još šire otvoriti i potpuno uništiti dobro čuvani rezervat.

nosti, koje ne prerastaju u banalnost: topline i zanosa, koji nepadaju u vatru i buncanje.

Jezik ovih trideset pesama, »ni veseo, ni sjetan«, nastoji da obuhvati estetske elemente karakteristične za verbalno iskazivanje, ali vodi računa i o upotrebi reči ne samo u njihovom neposrednom značenju, već i o navikama upotrebe, o kontekstu u kojem reč očekujemo, o važećim značenjima i podrugljivom zračanju (Erza Paund). Visok zahtev, kojim se izbegava glasnogovornišvo i frazeologija koje nam se nameću, sladunjavost i bljutavost za kojom se povode pesnici srca i dirljivih prizora. Jeste da je zbiljska patnja u pitanju, ali radi se o književnosti za koju, ipak, i dalje treba birati reči.

Zanemarivanje duha, znači li to gubljenje stila i smisla jedne delatnosti koja nikada i nije bila pod nečijom zaštitom?

Artizam ili životna ekspresivnost — jasno je da razlike postoje (elementarne, formalne i strukturalne), kao i da one nisu isključivo egzistencijalne, nego i estetičke prirode. Baveći se književnim poslom, mi moramo akcentirati staviti na umetnički doživljaj, a prepustiti drugima, odgovornijima, kritičku analizu društvenog (političkog) života. Nije moje ni da se laćem filozofske analize tih problema, čak ni da razmišljam o postojećim »objektivnim vrednostima« koje bi mogle da postanu »subjektivne« u procesu percepcije i recepcije (Stefan Moravski).

Dakle, ne živimo »u kuli od slonovače«, niti »zabavamo glavu u pesak«, ako se zanimamo za literaturu, koja je, za mnoge koji su zagrizli u nju, itekako sudbonosna. Ni ja ne žmurim, niti skrećem pogled sa događaja oko nas, ali oni u kontekstu pesničke knjige Selima Arnauta nemaju veliku ulogu. Tek toliko, da se ponovo može jadikovati kako je umetnost u drugom planu, kao da nije oduvek sa margine i delovala. Na žalost, malo je onih koji danas posvećuju pažnju mladim pesnicima i njihovim prvim knjigama; poezija se i inače malo čita. Bojim se da će i »Krov« Selima Arnauta ostati u zavetini. Nije dovoljan samo ovaj pokušaj da se on obasja potrebnim svetlom i izmesti iz senke.

»Krov« Selima Arnauta dobra je knjiga stihova, zaokružene simbolike: od naslova, preko posvete majci, pisma ocu, do drugih odrednica (leksičkih i semantičkih) sve upućuje na toplinu porodičnog doma. Vežanost za drage predmete i uspomene ne izaziva bolećivost, tek doprinosi stvaranju jedne prijatne (pritajene) atmosfere, gde ima puno razloga i mesta za nežnost, ljubav i poštovanje. Ne mogu a da ne istrgnem nekoliko stihova iz pesme »Sutra«:

Vjera u čudo.

Vjera u ženje.

U oca,

kad izlazi iz nužnika,

za jednu rupicu na opasaču

bliži Hristu.

Bez obzira na zavirivanje u intimu, nema mesta banalnostima, nego blagoj ironiji, koja jednom takvom prizoru daje bitno drukčiji prizvuk. Baš zahvaljujući takvom odnosu prema prisnosti, Arnaut uspeva da uoči trenutak za iznošenje osećanja i zabeleži uspele ljubavne stihove. Bilo da to čini »nostalgično« ili »smijerno«, svestan da »u jamice na obrazima može stati nekoliko hiljada deminutiva«; bilo da se moli oproštaj za »odlaske u rumenilo«, »griješ«, »pjesmu« — njegova poezija, ipak, nije elegična. Takvi primeri su u pesmama: »Elegija uzvodno«, »Ljubavna«, »Oprosti — ili...«, »Obična, sasvim«, »Laboratorija«, »Iz pesnikovog dnevnika« i u pesmi »Pred počinak«, koju navodim u celosti:

Ipak, da se poljubimo

Prije nego što započnem

Pisati pjesmu.

I ti legneš spavati.

Jer, pisanje pjesme

Ni u kom slučaju nije

Do kraja sigurno

Sjedenje.

Tu nešto škripi!

Nema sumnje — Selim Arnaut je šarmantan i duhovit (uz to i mlad) pesnik, koji s razlogom »traži sebe« u svetu književnosti. Možda će njegovo pero još dugo da »škripi«, ali to će, svakako, biti u pravcu usavršavanja i pročišćavanja stila, ka potpunijoj poetskoj zvučnosti, izražajnosti i bistrini.

Književnosti se ne bi smelo postavljati pitanje: ZAŠTO?

tako se počinje

Selim Arnaut: KROV, »Svetlost«, Sarajevo, 1988.

zoran đerić

Zbog onih koji misle da naslov nema veze sa tekstom koji sledi (a to je, dabome, zabluda) n repriziraću konstantaciju iz naslova: *tako se počinje*. Naslov je bio moja prva rečenica, a sad bi moglo da usledi vaše, sasvim logično, pitanje: tako se počinje, STA? Pesnička karijera, tj. biografija (i bibliografija) u dvadeset šestoj godini. KAKO? Malo neobično: od KROVA, ali dovoljno utemeljeno na književnoj tradiciji, vrlo ozbiljno i vešto se pristupilo nad/građnji. Svako, pa i ovo, dostizanje do vrha je neizvesno, jer književnost je ponajčešće kao ZIDANJE SKADRA: zidanje grada na Bojani koji se obrušava, dok se u njegove temelje ne uzidaju bratac i sestra, odnosno mlada Gojkovića. U ovom slučaju vilama, a, oduvek, bogovima su se morale prinositi žrtve kako bi naši poduhvati bili blagosloveni a završeci uspešni. Jedva sam izbegao da pomenem frazu: *srećno i uspešno*. Možda *cilj ne bira sredstva*, ali književ-

nost bira, a ipak je tragičan završetak, ako ne izbor, onda njena zadatast. Znači, i književnost zahteva, ne baš žrtvovanje, ali izvesnu posvećenost sigurno. Samo onaj koji joj se potpuno (ili onoliko koliko to ona zahteva) posveti, može očekivati da mu se *građnja* održi, makar to bio i ČARDAK NI NA NEBU NI NA ZEMLJI, vavilonska ili neka druga kula u oblacima.

Druga stvar je što umetnost, zahvaljujući »prozoru na očima« može da zadovolji našu čežnju za lepim, dok svakodnevnica i pored »prozora na dojkama« ne može više da nas zadovolji. Hleb naš i dalje je nasušan, usta sve veća i nezasićiva, s njima i naše nezadovoljstvo. Ne zna se gde je više *tragike*, istinskog *pathosa*. Čini se: pravi je trenutak za *uzvišenu* epiku i *plačevnu* liriku.

Prva knjiga Selima Arnauta (rođenog 1962. u Zenici) puna je lirike: uzbuđenosti i čuvstve-